

Соціокультурний аспект як складова комунікативної компетенції

УДК. 811.111

О.В.Березовська

О.А.Левурда

Національний університет харчових технологій

Розглядається важливість формування соціокультурної компетенції студентів на заняттях, з іноземної мови. Соціокультурний аспект розглядається як невід'ємна складова комунікативної компетенції. Соціокультурний компонент змісту навчання є фактором, що багато в чому визначає і обумовлює використання мови в конкретних ситуаціях, впливаючи таким чином, на іншомовну комунікативну компетенцію студентів.

Ключові слова: комунікативна компетенція, міжкультурне спілкування, соціокультурний аспект, лінгвістична компетенція, діалог культур, соціокультурні знання і вміння.

The article is devoted to the importance of socio-cultural competence forming at the English lessons. Sociocultural factor in the content of study is an important factor, which determines the language use in certain situations and affects foreign communicative competence of students.

Key words: communicative competence, cross-cultural communication, socio cultural factor, linguistic competence, dialogue of cultures, socio cultural knowledge and skills.

На даний час метою навчання іноземним мовам не може бути передача лінгвістичних знань, вмінь і навичок, і навіть енциклопедичне засвоєння країнознавчої інформації, яка обмежується, в першу чергу, сукупністю географічних та історичних понять та явищ. Центральне місце має посісти формування здатності студентів до участі в міжнародній комунікації, що є надзвичайно важливим зараз, коли «змішання народів, мов, культур досягло небаченого розмаху і як завжди постала проблема виховання терпіння до чужих культур, пробудження інтересу і поваги до них, подолання в собі відчуття роздратованості від надлишку, недостатності або просто несхожості інших культур. Саме цим викликана загальна увага до питань міжкультурної комунікації.» [6].

Таким чином, думка про необхідність розвитку соціокультурної компетенції набуває аксіоматичного звучання, оскільки навчання спілкуванню іноземною мовою має на увазі оволодіння соціокультурними знаннями і вміннями, без яких не існує практичного володіння мовою.

Для успішного спілкування необхідно не лише володіти тими ж мовними засобами, що й співрозмовник (фонетичними, лексичними, граматичними), але й загальними знаннями про світ. Подібні спільні речі для учасників акту спілкування когнітивні знання прийнято називати фоновими знаннями (Background knowledge).

В умовах розширення контактів й інтеграції в світову спільноту, фонові знання і уявлення про політичні, економічні та соціальні тенденції набувають особливого значення.

Кожен соціум має специфічну, лише для нього характерну картину світосприйняття, яка відповідає його фізичним, естетичним, етичним та іншим потребам. Мова є одним із засобів формування соціалізації картини світу.

В умовах сьогодення майже ніхто не заперечує того, що іноземна мова, крім навчання спілкуванню і підвищення рівня загальної професійної культури-

© О.В.Березовська, О.А. Левурда 2010

217

Розділ 3. Проблеми економіки АПК, ... шляхи їх вирішення

Зміст соціокультурного компонента навчання іноземним мовам розглядається у 3 напрямках: засіб комунікації, національна ментальність, національне надбання.

В термін «соціокомунікація» вкладається сукупність прийомів і засобів усної та писемної передачі інформації представниками певної культури й суб- культури. До них стосується мова, в яку ми включаємо специфічні відмінності між існуючими мовними варіантами. Ці відмінності можна спостерігати в лексиці, граматиці, фонетиці. До мови також відноситься мова звуків, жестів й невербального спілкування. До особливостей письмової комунікації ми відносимо правила написання дат, звертань, адрес і т.п.

Під національною ментальністю ми розуміємо спосіб мислення представників певної культури, яка визначає їх поведінку і те, що вони чекають подібного з боку своїх співрозмовників.

: Пропонується розглядати ментальність країни, мова якої вивчається в 3 вимірах: загальному, ситуативному і культурному самовизначенні.

До загальних характеристик відносяться 3 компоненти: знання, поведінка і відносини. Яскравими прикладами цих компонентів є свята, традиції та обряди носіїв мови.

Ситуативні характеристики ментальності можуть включати установку ментальності, сприйняття й вираження.

Коли йдеться про ментальність слід виділити ще один елемент — культурне самовизначення, яке включає в себе всі вищезазначені загальні та ситуативні характеристики. У суспільстві люди групуються за певними ознаками: за інтересами, професією, політичним поглядам. Студенти можуть знайомитися з різними культурними групами, які об'єднані національними нормами. Це дає їм змогу отримати більш повну картину культури країни, мова якої вивчається й наблизитися до розуміння реального іншомовного соціокультурного середовища.

Під частиною національного здобутку, яка є складовою соціокультурного компонента, ми розуміємо такі культурні напрямки, як наука і мистецтво, історія й релігія, національні парки й історичні заповідники. Метою соціокультурного навчання засобами іноземної мови є ознайомлення студентів з тією частиною національного здобутку, яку знає і якою пишається кожен носій мови; таїсож необхідно показати культурну

цінність національного здобутку. Національний здобуток. — це своєрідне тло національних, соціокультурних знань-концептів, які мають культурну цінність.

Опис завдань соціокультурної освіти може бути здійснено в термінах соціокультурної компетенції, під якою мається на увазі рівень знань соціокультурного контексту використання іноземної мови, а також досвід спілкування й використання мови в різноманітних соціокультурних ситуаціях[3].

Соціокультурної компетенції можна досягти в результаті соціокультурної освіти на занятті з іноземної мови, а також в процесі вивчення інших дисциплін. Додатковими джерелами соціокультурної інформації є література, ЗМІ, Інтернет та фільми.

Використання на заняттях з іноземної мови автентичних матеріалів різко підвищує мотивацію навчання, що є надзвичайно важливим, оскільки навчання без мотивації не є ефективним. Автентичні матеріали сприяють підвищенню пізнавальної мотивації, тобто студенти мають можливість познайомитися з невідомим для них фактами життя країни, мова якої вивчається, що викликає їх зацікавленість. Крім того, працюючи з автентичними матеріалами вони звертаються до джерела інформації, яким користуються носії мови, що підвищує практичну цінність володіння іноземною мовою.

Мовні завдання для опрацювання іншомовного матеріалу мають відповідати вимогам реальної комунікації. Отже слід забезпечувати природне вживання

3

Розділ 3. Проблеми економіки АПК, ... шляхи їх вирішення

Зміст соціокультурного компонента навчання іноземним мовам розглядається у 3 напрямках: засіб комунікації, національна ментальність, національне надбання.

В термін «соціокомунікація» вкладається сукупність прийомів і засобів усної та писемної передачі інформації представниками певної культури й субкультури. До них стосується мова, в яку ми включаємо специфічні відмінності між існуючими мовними варіантами. Ці відмінності можна спостерігати в лексиці, граматиці, фонетиці. До мови також відноситься мова звуків, жестів й невербального спілкування. До особливостей письмової комунікації ми відносимо правила написання дат, звертань, адрес і т.п.

Під національною ментальністю ми розуміємо спосіб мислення представників певної культури, яка визначає їх поведінку і те, що вони чекають подібного з боку своїх співрозмовників.

: Пропонується розглядати ментальність країни, мова якої вивчається в 3 вимірах: загальному, ситуативному і культурному самовизначенні.

До загальних характеристик відносяться 3 компоненти: знання, поведінка і відносини. Яскравими прикладами цих компонентів є свята, традиції та обряди носіїв мови.

Ситуативні характеристики ментальності можуть включати установку ментальності, сприйняття й вираження.

Коли йдеться про ментальність слід виділити ще один елемент — культурне самовизначення, яке включає в себе всі вищезазначені загальні та ситуативні характеристики. У суспільстві люди групуються за певними ознаками: за інтересами, професією, політичним поглядам. Студенти можуть знайомитися з різними культурними групами, які об'єднані національними нормами. Це дає їм змогу отримати більш повну картину культури країни, мова якої вивчається й наблизитися до розуміння реального іншомовного соціокультурного середовища.

Під частиною національного здобутку, яка є складовою соціокультурного компонента, ми розуміємо такі культурні напрямки, як наука і мистецтво, історія й релігія, національні парки й історичні заповідники. Метою соціокультурного навчання засобами іноземної мови є ознайомлення студентів з тією частиною національного здобутку, яку знає і якою пишається кожен носій мови; таїсож необхідно показати культурну цінність національного здобутку. Національний здобуток. — це своєрідне тло національних, соціокультурних знань-концептів, які мають культурну цінність.

Опис завдань соціокультурної освіти може бути здійснено в термінах соціокультурної компетенції, під якою мається на увазі рівень знань соціокультурного контексту використання іноземної мови, а також досвід спілкування й використання мови в різноманітних соціокультурних ситуаціях[3].

Соціокультурної компетенції можна досягти в результаті соціокультурної освіти на занятті з іноземної мови, а також в процесі вивчення інших дисциплін. Додатковими джерелами соціокультурної інформації є література, ЗМІ, Інтернет та фільми.

Використання на заняттях з іноземної мови автентичних матеріалів різко підвищує мотивацію навчання, що є надзвичайно важливим, оскільки навчання без мотивації не є ефективним. Автентичні матеріали сприяють підвищенню пізнавальної мотивації, тобто студенти мають можливість познайомитися з невідомим для них фактами життя країни, мова якої вивчається, що викликає їх зацікавленість. Крім того, працюючи з автентичними матеріалами вони звертаються до джерела інформації, яким користуються носії мови, що підвищує практичну цінність володіння іноземною мовою.

Мовні завдання для опрацювання іншомовного матеріалу мають відповідати вимогам реальної комунікації. Отже слід забезпечувати природне вживання

4

Розділ 3. Проблеми економіки АПК, ... шляхи їх вирішення

студентами граматичних, лексичних явищ іноземної мови. Справедливою є думка про те, що на всіх етапах навчання іноземній мові вправи для розвитку усного мовлення повинні бути спрямовані на розвиток вміння

вести бесіду і вільно висловлюватися із заданої теми. Тому завдання викладача — створити на занятті умови, максимально наближені до умов реальної комунікації і дібрати такі завдання, які вимагатимуть від студентів застосування не лише мовних знань, а й соціокультурної компетенції.

Якщо розглядати реальну комунікацію іноземною мовою, як спілкування, яке відбувається на основі певної ситуації в даний момент часу, то реальним є спілкування викладача зі студентами та студентів між собою на занятті з іноземної мови з будь-яких питань. Такі бесіди виникають спонтанно, їх не можна передбачити, але вони вимагають від студентів застосування різноманітних компетенцій. Організація реального спілкування на заняттях з іноземної мови є складним завданням, тому що викладач повинен зацікавити студентів до участі в дискусії, а для цього потрібно добирати ті теми, які є цікавими для студентів. Також потрібно керувати процесом ведення дискусії, слідкувати за тим, щоб студенти не намагалися перейти на рідну мову, якщо в них виявиться недостатньо знань для подальшої дискусії. Потрібно створювати можливість для спілкування в рамках діалогу культур. Але важливим є бажання студентів залучитися до діалогу культур. Тому постає проблема мотивації студентів.

Значну роль у формуванні уявлення про культуру країни, мова якої вивчається, відіграють фактори рідного соціокультурного середовища, які необхідно враховувати при розробці моделей спільного вивчення мови і культури.

Висновки: Соціокультурна компетенція пронизує весь процес навчання іноземним мовам. Вона дозволяє тим, хто розмовляє іноземною мовою відчувати себе майже на рівних з носіями мови, що є кроком до адекватного володіння іноземною мовою, тобто здатністю оперувати на вивченій мові в повсякденних ситуаціях на рівні, максимально наближеному до рівня носіїв мови [5].

ЛІТЕРАТУРА

1. Воробьев Г.Л. Развитие социокультурной компетенции будущих учителей иностранного языка [Текст] / Г.А. Воробьев // Иностр. яз. в shk. — 2003. — № 2. С. 19.
2. Сафонова В.В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизаций [Текст] / В.В. Сафонова. — Воронеж: Истоки, 1996. — С. 15.
3. Сафонова В.В. Социокультурный подход к обучению иностранным языкам [Текст] / В.В. Сафонова. — М.: Высшая школа, 1991. — С. 30.
4. Соловова Е.Н. Цели обучения иностранному языку на современном этапе [Текст] / Е.Н. Соловова // ELT News & Views. — 2000. — С. 6.
5. Сысоев П.В. Язык и культура: в поисках нового направления в преподавании культуры страны изучаемого языка [Текст] / Сысоев П.В. // Иностр. яз. в shk. — 2001. — №4. С. 32.

6. *Тер-Минасова СТ. Язык и межкультурная коммуникация. М., 2000.-*
С. 34

Надійшла до редколегії 18.06.2010

221